

Yttrande över SOU 2026:7 Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken

Myndigheten för delaktighet (MFD) arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar. MFD lämnar följande yttrande.

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet tillstyrker förslagen, men lämnar synpunkter på att funktionshindersperspektivet behöver integreras som helhet.

MFD ser positivt på att utredningen vill stärka uppföljningen och utvärderingen av folkhälsopolitiken genom ett hälsoekonomiskt ramverk, stärkt uppföljning, metodstöd, metodhubb och förbättrad tillgång till data. Förslagen kan bidra till bättre beslutsunderlag, mer kunskapsbaserade prioriteringar och ett stärkt sektorsövergripande folkhälsoarbete.

MFD vill samtidigt framhålla att funktionshindersperspektivet behöver integreras tydligare i det fortsatta arbetet. Det gäller särskilt arbetet med det hälsoekonomiska ramverket, riktlinjerna för hälsoekonomiska analyser, metodstödet, datainsamlingen och konsekvensbeskrivningen. MFD:s synpunkter avser främst avsnitt 13.2, 13.2.3–13.2.7, 13.3, 13.4, 13.5 och kapitel 14.

MFD anser att det fortsatta arbetet behöver säkerställa att personer med funktionsnedsättning synliggörs i analyser, dataunderlag och prioriteringar. Brister i data får inte leda till att insatser för personer med funktionsnedsättning undervärderas eller prioriteras ned.

Myndighetens synpunkter

Funktionshindersperspektivet behöver ingå ramverket

Utredningen föreslår ett hälsoekonomiskt ramverk som ska stärka uppföljningen och utvärderingen av folkhälsopolitiken. MFD bedömer att ett sådant ramverk kan bidra till bättre beslutsunderlag och mer träffsäkra folkhälsoinsatser.

MFD vill samtidigt framhålla att personer med funktionsnedsättning behöver synliggöras tydligt i ramverket. Personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa än personer utan funktionsnedsättning. Uppföljningen visar också att personer med olika typer av funktionsnedsättning, till exempel intellektuell funktionsnedsättning, neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, rörelsenedsättning, synnedsättning eller hörselnedsättning, kan ha olika förutsättningar och möta olika hinder.

Skillnaderna gäller inte bara hälsa. Personer med funktionsnedsättning har också sämre förutsättningar inom flera samhällsområden som påverkar möjligheten till delaktighet och jämlikhet i levnadsvillkor. Det kan handla om utbildning, arbete, ekonomi, boende, transporter, digital delaktighet, tillgång till vård och stöd, kultur och fritid samt demokratisk delaktighet.

Mot den bakgrunden är det viktigt att det hälsoekonomiska ramverket inte bara fångar effekter på befolkningsnivå. Ramverket behöver också kunna visa om insatser fungerar för personer med funktionsnedsättning och om insatser bidrar till att undanröja hinder för delaktighet och jämlika levnadsvillkor. I analyserna behöver kostnader och nyttor därför bedömas i relation till olika individers behov och förutsättningar. Insatser som innebär högre kostnader kan vara motiverade om de leder till betydande hälsovinster, ökad delaktighet eller mer jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

Analyserna behöver fånga effekter för olika grupper

Utredningen anger att hälsoekonomiska analyser ska väga kostnader mot effekter. MFD delar bedömningen att sådana analyser kan vara ett viktigt stöd för prioriteringar inom folkhälsopolitiken. Samtidigt finns en risk att insatser som har stor betydelse för personer med funktionsnedsättning undervärderas om analyserna främst bygger på effekter som är enkla att mäta eller utgår från en ”normalperson utan funktionshinder”. Exempel på insatser som kan vara svår att mäta är insatser som stärker tillgänglighet, delaktighet, självbestämmande och möjligheten att ta del av vård, utbildning, arbetsliv och samhällsservice.

MFD anser därför att ramverket och de riktlinjer som tas fram bör ge stöd för hur analyser ska hantera effekter för olika delar av befolkningen, inklusive personer med funktionsnedsättning. Det bör också framgå hur analyser ska hantera situationer där relevanta effekter är svåra att mäta eller där underlaget är osäkert.

Brister i data får inte leda till att personer med funktionsnedsättning osynliggörs

MFD ser positivt på att utredningen uppmärksammar behovet av bättre data inom flera områden, bland annat primärvård, elevhälsa, skolfrånvaro, statlig vård, sjukfrånvaro och arbetsmarknadsinsatser. Stärkt datatillgång kan förbättra möjligheten att följa folkhälsans utveckling och utvärdera insatser.

MFD vill samtidigt framhålla att det finns särskilda utmaningar i att ta fram statistik som beskriver hälsa, levnadsvillkor och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. MFD har i förslaget till nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken 2026–2031¹ pekat på flera brister i den nationella statistiken om levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning. Det handlar bland annat om att flera större nationella undersökningar saknar en bakgrundsfråga om funktionsnedsättning och att vissa personer med funktionsnedsättning inte nås genom traditionella undersökningsmetoder.

MFD anser därför att det fortsatta arbetet med datakällor, indikatorer och metodutveckling behöver beakta personer med funktionsnedsättning. Det bör också analyseras om datakällorna fångar relevanta arenor för personer med funktionsnedsättning, till exempel habilitering, anpassad skola, stöd enligt LSS, socialtjänstinsatser och stöd i arbetslivet.

MFD anser också att metodhubben bör utveckla och sprida metoder för tillgänglig datainsamling. Det kan handla om tillgängliga digitala enkäter, alternativa format, lättläst information, möjlighet till stöd vid deltagande och metoder som minskar bortfall bland personer med funktionsnedsättning.

Konsekvensbeskrivningen bör kompletteras

MFD anser att konsekvensbeskrivningen bör kompletteras med en analys av hur förslagen påverkar personer med funktionsnedsättning. Förslagen kan påverka vilka behov som synliggörs, vilka data som samlas in och vilka folkhälsoinsatser som prioriteras. Därför bör konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning analyseras särskilt.

¹ [MFD:s förslag till nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken 2026–2031 - MFD](#)

En sådan analys bör omfatta risken att personer med funktionsnedsättning inte syns i statistik, att relevanta effekter inte mäts och att insatser som stärker tillgänglighet och delaktighet undervärderas.

Ärendets handläggning

I den slutliga handläggningen av ärendet har generaldirektör Anders Kessling (beslutande), avdelningschef Pernilla Börjesson och utredare Anna Björnemalm (föredragande) deltagit.

Myndigheten för delaktighet

[elektroniskt underskriven]

Anders Kessling